

DAFTAR PUSTAKA

Arsip

Aantoning van de uitkomsten der Indigo-kultuur over het jaar 1854 en 1864 de Residentie Bagelen, Laporan Tahunan Karesidenan Bagelen 1851-1874, Koleksi Cultures no. 1635. ANRI.

Algemeen Verslag der Residentie Bagelen over het Jaar 1832, Koleksi Bagelen, No. 2A/2. ANRI.

Algemeen Verslag der Residentie Bagelen over het Jaar 1836, Koleksi Bagelen, No. 2A/7. ANRI.

Berigt betreffende de indigo fabrieken voor en na de taepasfing van vltrausverne men to besluit van 19 September 1864 no. 3 voor zaaveel betregt de jaren 1864 en 1865, Laporan Arsip Direktur Perkebunan tahun 1864, Koleksi Cultures, No. 617. ANRI.

Staat aantoonende de uitgestrektheid velden in de Regentschappen Poerwo Redjo en Koeto Ardjo thans met Taroem Kembang geplant, Arsip Direktur Perkebunan, Koleksi Cultures, No. 562. ANRI.

Statistieke Beschrijving van Bagelen over het Jaar 1832, 1838, 1840, Koleksi Bagelen, No. 5/12. ANRI Jakarta.

Surat Insinyur Direksi Perkebunan tanggal 29 Mei 1834, Koleksi Cultures, No. 570. ANRI.

Surat Kontrolleur Tanaman Indigo tanggal 13 Desember 1835, Koleksi Cultures, No. 579. ANRI.

Surat mengenai Penghapusan Tanaman Indigo di Karesidenan Bagelen, Koleksi Cultures, No. 626. ANRI.

Surat Residen Bagelen tanggal 28 Juli 1832, Koleksi Bagelen, No. 7/3. ANRI.

Buku

- Baardewijk, Frans van. 1993. *Changing Economy in Indonesia, Vol. 14, The Cultivation System, Java 1834–1880*. Amsterdam: Royal Tropical Institute.
- Boeke, J.H. 1983. *Prakapitalisme di Asia* (edisi terjemahan oleh D. Projosisworo). Jakarta: Sinar Harapan.
- Boomgaard, Peter. 2004. *Anak Jajahan Belanda Sejarah Sosial dan Ekonomi Jawa 1795-1880* (edisi terjemahan oleh Monique Soesman dan Koesalah Soebagyo Toer). Jakarta: KITLV Jakarta dan Djambatan.
- Boomgaard, Peter dan A. J. Gooszen. 1991. *Changing Economy in Indonesia, Vol. 11, Population Trends, 1795–1942*. Amsterdam: Royal Tropical Institute.
- Breman, J.C. 1971. *Djawa Pertumbuhan Penduduk dan Struktur Demografis* (edisi terjemahan oleh Sugarda Purbakawatja). Jakarta: Bhratara.
- Burger, D.H. 1983. *Perubahan-Perubahan Struktur Dalam Masyarakat Jawa* (edisi terjemahan oleh Dewan Redaksi). Jakarta: Bharata Karya Aksara,
- Carey, Peter. 2004. *Asal Usul Perang Jawa: Pemberontakan Sepoy dan Lukisan Raden Saleh*. Yogyakarta: LKiS.
- Daliman, A. 2012. *Metode Penelitian Sejarah*. Yogyakarta: Ombak.
- Djuliati Suroyo, A.M. 2000. *Eksplorasi Kolonial Abad XIX Kerja Wajib di Karesidenan Kedu 1800-1890*. Yogyakarta: Yayasan Untuk Indonesia.
- Doorn, C.L. van. 1926. *Schets van de Economische Ontwikkeling der Afdeeling Poerworedjo (Residentie Kedoe)*. Weltevreden: G. Kolf & Co.
- Elson, R.E. 1994. *Village Java under the Cultivation System, 1830-1870*. Sydney: Allen and Unwin.
- Fasseur, C. 1991. *Tanam Paksa dan Laba Penjajahan: Eksploitasi Belanda atas Jawa, 1840-1860* (edisi terjemahan oleh Suhardi). Leiden: Leiden Universitarie Pers.
- Furnivall, J.S. 2009. *Hindia Belanda Studi tentang Ekonomi Majemuk* (edisi terjemahan oleh Samsudin Berlian). Jakarta: Freedom Institute.

- Geertz, Clifford. 1983. *Involusi Pertanian* (edisi terjemahan oleh S. Supomo). Jakarta: Bhratara Karya Aksara.
- Gelderen, J. van. 1974. *Tanah dan penduduk di Indonesia* (edisi terjemahan oleh Nalom Siahaan dan J.B. Soeharsa). Jakarta: Bhratara.
- Gorkom K.W. van. 1919. *Oost Indische Cultures Deerde Deel*. Amsterdam: J. H. de Bussy.
- Heilbroner, Robert L. 1994. *Terbentuknya Masyarakat Ekonomi* (edisi terjemahan oleh Anassidik). Yogyakarta: PT Bumi Aksara.
- Heyne, K. 1987. *Tumbuhan Berguna Indonesia Jilid II*, Cetakan Pertama (edisi terjemahan oleh Badan Litbang Kehutanan). Jakarta: Yayasan Sarana Wana Jaya.
- Houben, Vincent J.H. 1994. *Keraton dan Kompeni, Surakarta dan Yogyakarta 1830-1870* (edisi terjemahan oleh E. Setiyawati Alkhatab). Yogyakarta: Bentang Budaya.
- Kuntowijoyo. 1995. *Pengantar Ilmu Sejarah*. Yogyakarta: Yayasan Bentang Budaya.
- Laksono, P.M. 1990. *Tradisi dalam Struktur Masyarakat Jawa Kerajaan dan Pedesaan: Alih-Ubah Model Berpikir Jawa*. Yogyakarta: Gadjah Mada University Press.
- Marwati Djoened Poesponegoro dan Nugroho Notosusanto. 1993. *Sejarah Nasional Indonesia Jilid V*. Jakarta: Balai Pustaka.
- Minister van Kolonien. 1857. *Verslag van het Beheer en den Staat der Nederlandsche Bezittingen en Kolonien in Oost- en West-Indie en ter Kust van Guinea over 1849*. Utrecht: Kemink en Zoon.
- _____. *Verslag van het Beheer en den Staat der Nederlandsche Bezittingen en Kolonien in Oost- en West-Indie en ter Kust van Guinea over 1850*. Utrecht: Kemink en Zoon.
- _____. 1858. *Verslag van het Beheer en den Staat der Nederlandsche Bezittingen en Kolonien in Oost- en West-Indie en ter Kust van Guinea over 1851*. Utrecht: Kemink en Zoon.

_____. *Verslag van het Beheer en den Staat der Nederlandsche Bezittingen en Kolonien in Oost- en West-Indie en ter Kust van Guinea over 1855*. Utrecht: Kemink en Zoon.

_____. *Verslag van het Beheer en den Staat der Nederlandsche Bezittingen en Kolonien in Oost- en West-Indie en ter Kust van Guinea over 1859*. Utrecht: Kemink en Zoon.

_____. *Verslag van het Beheer en den Staat der Nederlandsche Bezittingen en Kolonien in Oost- en West-Indie en ter Kust van Guinea over 1862*. Utrecht: Kemink en Zoon.

Mubyarto dkk. 1992. *Tanah dan Tenaga Kerja Perkebunan: Kajian Sosial-Ekonomi*. Yogyakarta: Aditya Media.

Niel, Robert van. 2003. *Sistem Tanam Paksa di Jawa* (edisi terjemahan oleh Hardoyo). Jakarta: LP3ES.

_____. 1984. *Munculnya Elit Modern Indonesia* (edisi terjemahan oleh Ny. Zahara Deliar Noer). Jakarta: Pustaka Jaya.

Prajudi Atmosudirdjo. 1983. *Sejarah Ekonomi Indonesia dari Segi Sosiologi Sampai Akhir Abad ke XIX*. Jakarta: Pradnya Paramita.

Poel, H.A. van Der. 1865. *Nota over de Rijstkultuur op Java*. Batavia: W. Ogievie, 1865.

Raffles, Thomas Stamford. 2008. *The History of Java* (edisi terjemahan oleh Eko Prasetyaningrum dkk). Yogyakarta: Narasi.

Regerings Almanak en Naamregister van Nederlandsch Indië voor het Jare 1831. Batavia: Lands Drukkerij.

Regerings Almanak en Naamregister van Nederlandsch Indië voor het Jare 1834. Batavia: Lands Drukkerij.

Ricklefs, M.C. 1991. *Sejarah Indonesia Modern*. Yogyakarta: Gadjah Mada University Press.

Sartono Kartodirdjo. 1999. *Pengantar Sejarah Indonesia Baru: 1500-1900 Dari Emporium Sampai Imperium Jilid 1*. Jakarta: PT Gramedia Pustaka Utama.

- Sartono Kartodirdjo dan Djoko Suryo. 1991. *Sejarah Perkebunan di Indonesia*. Yogyakarta: Aditya Media.
- Scott, James C. 1994. *Moral Ekonomi Petani: Pergolakan dan Subsistensi di Asia Tenggara*. Jakarta: LP3ES.
- Sediono M.P. Tjondronegoro dan Gunawan Wiradi. 1984. *Dua Abad Penguasaan Tanah: Pola Penguasaan Tanah Pertanian di Jawa dari Masa ke Masa*. Jakarta: Gramedia.
- Soemarsaid Moertono. 1985. *Negara dan Usaha Bina-Negara di Jawa Masa Lampau Studi tentang Masa Mataram II, Abad XVI sampai XIX*. Jakarta: Yayasan Obor.
- Sri Wintala Achmad. 2016. *Babad Giyanti*. Yogyakarta: Araska.
- Staatsblad van Nederlandsch Indië voor het Jaar 1851 no. 53*. Batavia: Lands Drukkerij.
- Staatsblad van Nederlandsch Indië voor het Jaar 1851 no. 73*. Batavia: Lands Drukkerij.
- Veth, P.J. 1869. *Aardrijkskundig en Statistische Woordenboek van Nederlandsch Indië, Eerste Deel A-J*. Amsterdam: P. N. van Kampen.
- _____. 1869. *Aardrijkskundig en Statistische Woordenboek van Nederlandsch Indië, Derde Deel R-Z*. Amsterdam: P. N. van Kampen.
- Wertheim, W.F. 1999. *Masyarakat Indonesia dalam Transisi, Kajian Perubahan Sosial* (edisi terjemahan oleh Misbah Zulfa Ellizabet). Yogyakarta: Tiara Wacana Yogya.
- Wojowasito, S. 1996. *Kamus Umum Belanda Indonesia*. Jakarta: Ichtiar Baru van Hoeve.

Koran

Javasche Courant, 26 Februari 1842, Koleksi Delpher.

Artikel dan Majalah

Henny, G.T.H. 1862. "*Beschrijving van de Rijstkultuur*", dalam *Bijdragen tot de Taal-, Land-en Volkenkunde van Nederlandsch Indie, Nieuwe Volgreks, Vierde Deel*. Leiden: Brill.

Himayatul Ittihadiyah. 2012. "Bagelen Pasca Perang Jawa (1830-1950): Dinamika Sosial Politik dan Ekonomi di Bekas Wilayah "Negaragung" Kasultanan Mataram Islam (*Vorstenlanden*)" dalam Majalah *Thaqafiyyat* Volume XIII, No.2. Yogyakarta: Fakultas Adab dan Ilmu Budaya, UIN Sunan Kalijaga.

Indisch Magazijn, "*Indigo-cultuur en vervaardiging*" dalam *Verzameling van Werken, Opstellen en Berigten*, No. 7 dan 8 Tweede Twaalfstal. 1845. Batavia: Lands Drukkerij.

Putri Agus Wijayanti. 2008. "Pemilikan dan Penguasaan Tanah (Desa di Jawa Timur)" dalam Majalah *Forum Ilmu Sosial*, Vol. 35, No. 1 Juni 2008. Semarang: FIS UNNES.

Tijdschrift voor Nederlandsch Indië, "*Oorsprong van den Naam Bagelen en het aldaar gevestigd geslacht der kentols*" Derde Deel, 8^{de} Jaargang. 1846. Zalt-Bommel: Joh Noman en Zoon.

Tijdschrift voor Nederlandsch Indië, "*Fragmenten eener Reis over Java*" No. 7 Tweede Deel, 12^{de} Jaargang. 1850. Zalt Bommel: Joh Noman en Zoon.

Tijdschrift voor Nederlandsch Indië, "*De Toestand van Bagelen in 1830*" No. 8 Tweede Deel, 20^{ste} Jaargang. 1858. Zalt Bommel: Joh Noman en Zoon.

Tijdschrift voor Nederlandsch Indië, "*Het Landbezit op Java*" No. 6 Eerste Deel, 21^{ste} Jaargang, Afl. 1-6. 1859. Zalt Bommel: Joh Noman en Zoon.

Tijdschrift voor Nederlandsch Indië, "*Beraadslaging over de wenschelijkheid tot uitbreiding of inkrimping der indigokultuur op Java*" No. 5 Eerste Deel, 1^{ste} Jaargang. 1863. Zalt-Bommel: Joh Noman en Zoon.

Tijdschrift voor Nederlandsch Indië, "*Regelingen in de Overgenomen Vorstenlanden*" No. 10 Tweede Deel, 3^{de} Jaargang. 1865. Zalt-Bommel: Joh Noman en Zoon.

Skripsi atau Tesis

Awaludin Nugraha. 2001. "Industri Indigo dan Kehidupan Sosial Ekonomi Petani di Karesidenan Cirebon (1830-1864)". *Tesis* Program Studi Sejarah Jurusan Ilmu-Ilmu Humaniora Universitas Gadjah Mada.

Didien Ngadinem. 1993. "Perkembangan Daerah Karesidenan Bagelen pada Pertengahan Abad XIX: Sebuah Studi Sejarah Ekonomi". *Skripsi* Program Studi Sejarah Fakultas Sastra Universitas Gadjah Mada.

Himayatul Ittihadiyah. 2002. "Petani dan Kristenisasi: Konversi Agama Masyarakat Petani Perkebunan di Karangjoso, Bagelen 1870-1900". *Tesis* Program Studi Sejarah Universitas Gadjah Mada.

Suhardi Martosudarmo. 1988. "Akibat Sosial Ekonomi Masuknya Perkebunan Teh dalam Suatu Masyarakat Agraris Ledok-Residensi Bagelen, 1830-1870". *Tesis* Fakultas Pascasarjana Universitas Indonesia.

Internet

www.babel.hathitrust.org

www.delpher.nl

www.ejournal.uin-suka.ac.id

www.journal.unnes.ac.id